

GHF- Gästrikeidrottens Historiska Förening

Nr 2 november 2004 - Sekreterare Bo Nordlund, Strömsborgsvägen 8, 802 66 Gävle

— Redaktör och ansvarig utgivare: Kaj Annebrant, Sandviken —
026-25 84 96 E-post: kaj.annebrant@telia.com

Storviksborna Julia Boström och Karl Andersson kämpar 1941 för att erövra skidlöparmärket mitt under andra världskriget och båda klarade av det.

Ordföranden har ordet

På initiativ av Gästriklands Idrottsförbund samlades 1990 ett 40-tal ledare i Gävle, där man diskuterade hur man skall förvalta vår största folkrörelse – idrotten.

Samma år bildades Gästrikeidrottens Historiska Förening på Jernvallen i Sandviken. Helge Rask valdes till föreningens förste ordförande. Ett klokt val då Helge hade stor erfarenhet av idrottsrörelsen.

Tidigt i sin ungdom blev Helge idrottsledare och samtidigt var han aktiv idrottsman, positioner som han framgångsrikt höll på med i många år. Helge, som i 15 år lett GHF med kraft och engagemang, avböjde inför senaste årsmötet återval till ordförande. För det fullödiga arbetet Helge lagt ner för GHF är vi mycket tacksamma och vid

årsmötet valdes han till föreningens förste hedersordförande.

Till hans efterträdare valdes under-teknad, som vill tacka för förtroendet och presentera mig.

Jag heter Anders Eriksson, är 79 år och bor i Gävle. Jag började idrotta i 14-årsåldern och utövade nästan alla bollsporter, friidrott och skidåkning. Har varit ledare i friidrott och för fotboll i Gästriklands Fotbollförbund i drygt 30 år samt ett antal år varit vice ordförande i GHF.

Att få axla Helges ledarskap i GHF är hedrande och intressant, och jag skall efter bästa förmåga följa de värdefulla insatser Helge och andra ledamöter i GHF gjort för att utvärdera och förvalta historiken inom vår folkrörelse.

Varje dag som går är historia och i oktober 2004 skrevs idrottshistoria i Gävle, då Gefle IF kvalificerade sig till Allsvenskan. Ett stort grattis till GIF!

I förhållande till folkmängden är Gästrikland ett stort idrottsdistrikt med elitserielag i bandy, basket, fotboll och ishockey. Dessutom finns cirka 50 andra idrottsgrenar som med framgång utövas i vårt distrikt.

Här finns det många källor att ösa ur för vår idrottshistoria. Därför är det viktigt att specialförbund och föreningen vårdar arkiveringen av sin verksamhet. Det har mycket stor betydelse i framtiden för respektive förbunds och förenings historia. Vilket kan vara till stor nytta inför jubileer, jubileumsskrifter eller utställningar.

ANDERS ERIKSSON

Vår styrelse 2004-2005:

Ordförande: Anders Eriksson, Gävle,

Vice ordförande: Bo Brügge, Gävle,

Sekreterare: Bo Nordlund, Gävle,

Kassör: Rune Holmgren, Storvik,

Övriga ledamöter: Kaj Annebrant, Sandviken, Karl-Otto Aspgren, Norrsundet, och Inga-Lisa Eriksson, Hofors.

Adjungerade ledamöter: Lars Blomgren, Sandviken, Nils Frölander, Gävle, och Håkan Westergren, Gävle.

Video: Lars-Vidar Ström, Valbo, och Rolf Hansson, Hagaström.

Arkivarie: Lennart Andersson, Sandviken.

Hedersordförande: Helge Rask, Valbo (Ordförande i GHF 1990–2004)

Valberedningen: Helge Rask, sammankallande, och Lennart Andersson.

Gästrikidrottens Historiska Förening (1990–)

Våra uppgifter:

- Ordna kulturarrangemang, idrottskaféer för medlemmar och idrottsintresserade.
- Vara en resurs för föreningar och arkiv i Gästriklandskommunerna
- Uppmuntra föreningar att starta studiecirklar i fädrens spår hos SISU.
- Verka för att alla föreningar har en arkivarie.
- Samarbeta med andra distrikts idrottshistoriska föreningar, främst grannlänens.
- Vara delaktig i det riksomfattande arbete.
- Verka för en god gemenskap i GHF och stimulera medlemmarna att aktivera sig.
- Stimulera till forskning om olika idrotters uppkomst och utveckling i Gästrikland.

Vem är arkivansvarig i din förening?

Har ni ingen? Tillsätt en!

Folkrörelsernas arkiv i Gävleborg (i Gävle) och kommundrivna arkiv som det i Sandviken ger tips och råd om vad som ska sparas och vad kan gallras ut.

Men även om hur fotografier och handlingar lämpligen förvaras för att inte skadas av tidens tand.

Innehåll

- 1 Julia och Karl åker för skidlöparmärke
- 2 Ordförande Anders Eriksson
- 3 Kungsberget firar 75 och 30 år
- 4 Helge Rask avtackas
- 5 Vår resa till Falun och Mora
- 6 Idrottshistorisk konferens
- 7 Träff med Upplands idrottshistoriker
- 8 Riksronden
- 9 Gästrikidrotten för 50 år sedan
- 10 Vi är svarta, vi är gula
- 11-12 Gästriklands Fotbollförbund 90 år
- 13 SM i fältskytte 1984
- 14 Järnbäraspelen på skidor 1941
- 15 Två nya "tomtar" på Idrottskafé
- 16 Våra medlemmar
- 17 Mer från årsmötet
- 18 Två stora ledare är borta
- 19 Grattis OIF och HIF!
- 20 Vi vill ha flera medlemmar

Kungsberget firar 75-och 30-årsjubileum

Kungsbergets Fritidsanläggningar firar 30-årsjubileum 27 november. Risken att det ska bli som premiärsäsongen – då anläggningen var stängd på grund av snöbrist – är obefintlig. Inför ett Öppet hus samlas fakta om Kungsberget, vars idrottshistoria inleddes den 25 augusti 1929. Då arrangerades en backtävlings för motorcyklar av SMK Gävleborg, och den följdes av Nordiska mästerskap 1930–1932.

NM lockade upp till 10 000 åskådare.

-Byn (Kungsfors) blev tom, endast de gamla gummorna var kvar hemma.

Det minns Manfred Jansson, och Thure Johansson, båda 82 år och Martin Händel, 89 år.

Epoken backtävlingar för motorcyklar och bilar tog slut 1936.

Redan i mitten på 1930-talet utnyttjas Kungsberget för utförsåkning, först störtlopp och sedan slalom. Entusiast var Johan Larsson. Han byggde både hopp- och slalombacke. 1938 ordnades en slalomtävling, 1941 första DM i Gästrikland, som vanns av Karl-Erik Lindberg, Kungsfors GoIF. Lisa Olsson, som växte upp i närheten av Johans backe, var nära en start i Olympiska Spelen i Oslo 1952.

Hon kom fyra i SM både 1950 och 1951 samt blev uttagen till ett landslagsläger i Åre.

- Jag ville åka i lite brantare backar än den hemmavid, säger Lisa (gift Henningsson), 74 år.

Hon har fortfarande ett starkt intresse för utförsåkning och följer noga vad som händer inom sporten

Kungsberget i årtal:

- 1928: Utkikstornet Kungstornet byggs
- 1929: Premiär för backtävlingar för motorcyklar
- 1930-32: Nordiska Mästerskap för mc, även sidvagns-mc.
- 1930: Johan Larsson bygger en hoppbacke, senare en slalombacke
- 1936: DM i nordisk kombination
- 1938: Första slalomtävlingen, 23 tävlande män och 4 kvinnor
- 1941: Första slalom-DM i Gästrikland
- 1942: KGIF går upp i Järbo IF, Sveriges tredje äldsta slalomklubb
- 1954: Eric Stenmark, Tärnaby, Ingemars far, segrare på Kungsberget
- 1954: Johan Larsson kommer hem från VM i Åre och bygger en lift
- 1956: OS-bronsmedaljören Stig Sollander, Östersund, en segrare
- 1958: Toppstuga uppförs
- 1958: Junior-SM i slalom. En brantare backe börjar byggas
- 1962: Ny backe, JIF-backen, invigs med DM
- 1964: Kommunal kommitté bildas för Kungsberget
- 1967: Elljus i Toppstugan och liften
- 1974: Jan Hugg anställs som andre vaktmästare
- 1975: Gammelbacken invigd. Snöbrist och stängt

Idrottssöndag i Sandviken 1922

"Terränglöpning och fotboll. Sandvikenborna segerrika."

Det står i Sandvikens Tidning den 22 maj då två fotbollsmatcher och en terränglöpning med distriktets bästa löpare varit inledningen på sommarens idrottsskampanj. SAIK spelar fotboll mot Brynäs IF på förmiddagen, SIF mot Skutskärs IF på middagen på idrottsplatsen, som är omgärdad av ett fallfärdigt stängsel, där skådelystna lyckliggörs att genom decimeterbreda springor se matcher utan att behöva betala in sig.

"Den nya idrottsplatsen torde, en gång färdig, fylla ett nära nog oundgängligt behov." (S.T.)

SAIK ordnar en terränglöpning på åtta kilometer på en tämligen svår bana från Gamla IP invid Kanalen ut mot Barrsätra och på landsvägen tillbaka in på idrottsplatsen. Där väntar publikvarv och målgång efter ett extravarv.

Sven Sundberg, Sandvikens GK, är favorit och motsvarar förväntningarna, även om hans svåraste medtävlare klubbkompisen Kalle Jansson och Källmodin, Gävle GIF, på slötaste bandelen passerar ledaren. Sven kommer dock igen och vinner tävlingen.

Ett 20-tal större idrottsföreningar 1947

I en sammanställning från Idrottens främjande i Sandviken 1947 kartläggs vilka idrotter som bedrivs och vilka större föreningar som finns i staden. Flesta aktiva finns i gymnastik – 599, fördelade på Sandvikens Gymnastikavdelningar, bildad 1938, och till mindre del i Högbo GIF.

Fotbollen i Sandvikens AIK, Sandvikens IF, Örtakoloniens IF, Högbo AIK men också i Sandvikens Korpallians omfattar 421 aktiva. Handbollen i SAIK, SIF, ÖIF och

KFUM Sandviken nästan lika många 355, och SAIK har 258 aktiva i bandy.

I alla tre stora bollsporterna arrangerar Sandvikens Korpallians, bildad 1946, tävlingar. I fotboll med 16 lag, i handboll med 10 herr- och 6 damlag, i bandy, sju-manna, 24 lag.

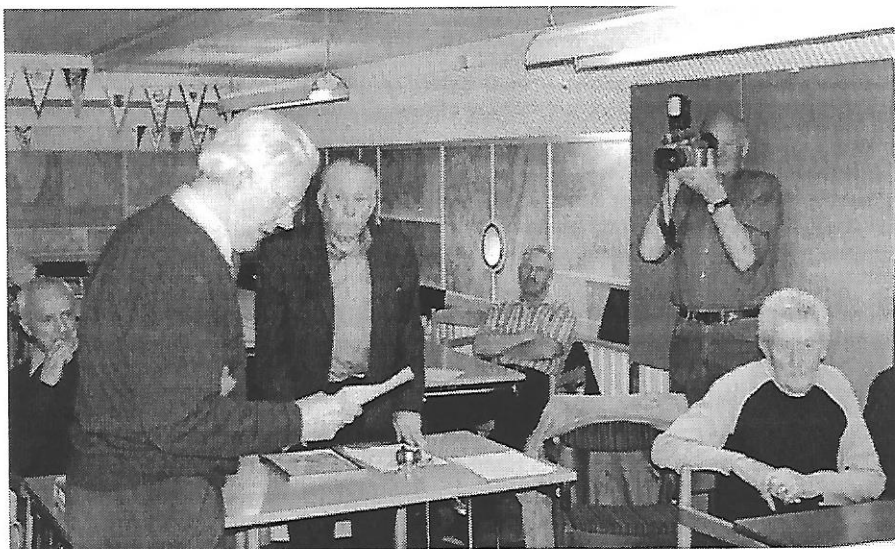
Sandvikens Skyttegille (1892), med gevärsskytte, har 150 medlemmar.

Verksamheten i bilder

Foto: KAJ ANNEBRANT

Ett mycket välbesökt årsmöte i Kajutan på Jernvallen lyssnar på Helge Rasks ord om senaste verksamhetsåret.

Barbro Eriksson-Sjodin, John Wennman, Nell Ersson, Bo Brügge, Nils Frölander och Allan Olsson är några intresserade mötesdeltagare.

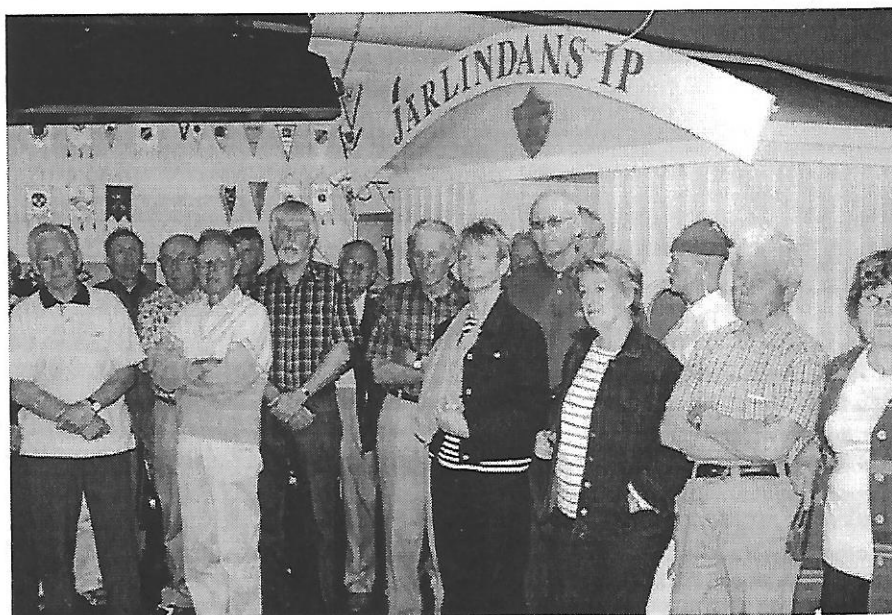

Ett 50-tal medlemmar deltog i vårt årsmöte 29 april, då Helge Rask, vår ordförande sedan starten 1990, tackade för sig.

Anders Eriksson, som tog vid efter Helge, överlämnar ett specialgjort diplom från föreningen och tackar Helge för dennes stora insats för det idrottshistoriska arbetet i Gästrikland.

Lars Hansson filmar, och Lars Blomgren i bakgrunden samt Walter Nyström lyssnar på Anders.

Vår första medlemsresa den 9 juni gick till Dalarnas idrottsmuseum i Falun och Vasaloppsmuseet i Mora och blev mycket lyckad. Närmre 50 personer var med på dagsturen i härligt sommarväder och fin stämning i och utanför bussen. I Dalarnas idrottsmuseum berättade Gunnar Axelsson om den idrottshistoriska verksamheten i museet. Vi var efteråt uppe i utkikstornet och såg ut över Lugnets idrottsanläggningar.

Från verksamheten i Gästrikedrottens Historiska Förening

Idrottsstjärnorna Leif Lindqvist, IK Huga, Nell Ersson, Kvinnliga idrottsklubben Sandviken, Gösta Bergkvist, Gefle IF, Inga-Lisa Eriksson, Hofors AIF, Hans Liljekvist, Göta Helsingborg och Göta Stockholm, Barbro Sjödin-Eriksson, Sandvikens Bågskjutningsklubb, och Roland Hedström, Storviks IF, deltog i resan.

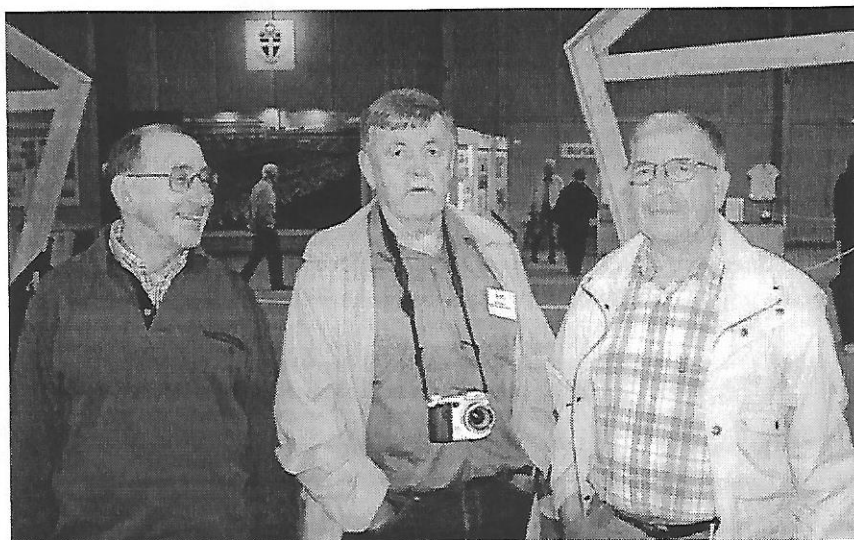
Två skidhjältar, Roland Hedström och Staffan Larsson från IFK Mora, har alltid haft Vasaloppet som stora sportsliga målet varje vinter. Roland kom trea i två lopp och Staffan har en seger och en andraplats samt siktar mot en andra seger i Mora nästa år. Det berättade han för oss. Rolands besök uppmärksammades särskilt, och han fick en gåva i Vasaloppsmuseet av Rolf Hammar, Vasaloppets generalsekreterare.

När Jäderfors SK firar sina 60 år en augustilördag på Jäderfors Holme premieras skidledarna Per Eskehund och Calle Carlson av Sture Sörqvist, ordförande i JSK sedan 1957.

GHF ett av 21 idrottshistoriska sällskap i Karlstad

Kaj Annebrant representerade GHF tillsammans med Allan Olsson, Sandviken. 73 män och åtta kvinnor deltog i konferensen. Gunnar Axelsson, Sven-Erik Ejeborg, Lennart Hansson, Dalarna, Erik Wiger, Hälsingland, Elsie Ekedahl, Bernt Karlsson, Olle Söderlund, Uppland, bland andra. Bengt Brügge och Charina Ödlund, Jämtlands län, enda förening norr om om Hälsingland. Det fanns även företrädare för Dalarnas Idrottsmuseum i Falun, Sveriges Tennismuseum, Idrottsmuseet i Malmö, Svenska Idrottshistoriska Föreningen, Sveriges Olympiahistorikers Förening, Stockholms Universitet, Folkrorelsernas Arkiv i Karlstad och Värmlands Idrottsförbund.

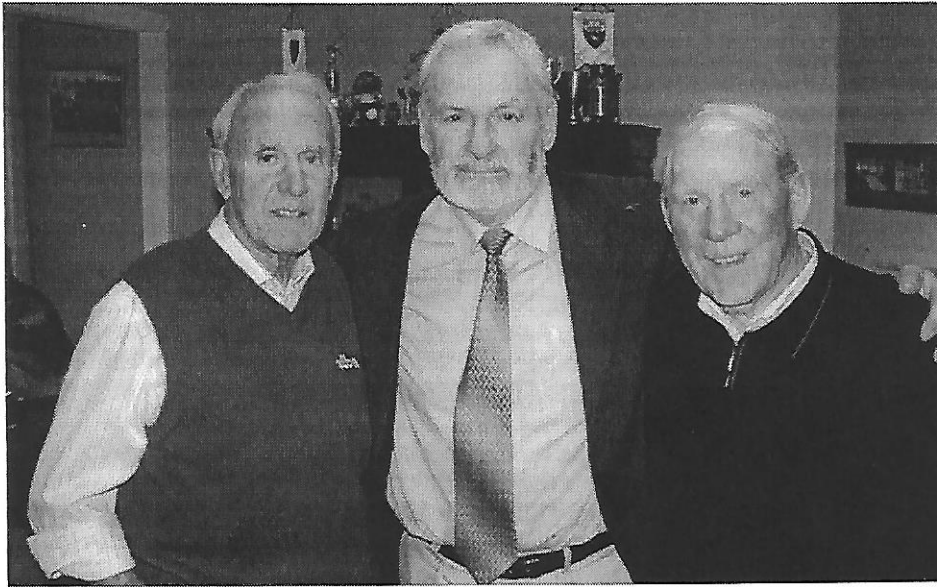
Allan Olsson, Sandviken, till vänster, Erik Wiger och Bengt Brügge.

Upplandsbesök 2 november

Nils Frölander, Anders Eriksson, Gösta Bergkvist, Bo Brügge, Lennart Andersson, Elsie Ekedahl, Sivar Nordström och Helge Rask lyssnar på Bo Nordlunds sammanfattning av Strömvallens historia.

Gösta och Olle inspirerade Sivar Nordström

GHF och UIHF träffas i Gävle

Gösta "Sågmyra" Bergkvist, Sivar Nordström och Olle Åberg i Gefle IF Fotbolls klubblokal på Andersbergs idrottsplats.

Gösta "Sågmyra" Bergkvist och Olle Åberg framgångar på löparbanorna för drygt 50 år sedan var ett starkt skäl för att Sivar Nordström, Tierps OK, blev omåttligt intresserad av idrott. Han valde dock orientering före friidrott, och det ska Svenska Orienteringsförbundet vara glad för.

Sivar blev bronsmedaljör i första EM 1962, 10-milasegrare med Tierps OK, en av männen för O-Ringens 5-dagars och vice ordförande i SOFT.

Gösta och Olle fick tacket från Sivar, då styrelserna i idrottshistoriska föreningarna i Uppland och Gästrikland träffades i Gävle på en halvdags-

träff. Den inleddes på Gavlerinken, fortsattes på Gavlestadion, där Bo Brügge berättade om kampen för en modern friidrottsarena i Gävle.

Bosse var förresten en bakom starten av succén Allserien 1962.

Upplänningarna ville och fick se platsen där IFK Uppsala besegrade IFK Gävle i SM-finalen i bandy 1907, och dammen där IFK Gävle spelade sin första bandymatch mot Gefle SGF två år tidigare. Platsen ligger intill Elektricetsbron vid Boulognerskogen.

Träffen avslutades i Gefle IF:s föreningslokal i Andersberg, där Gösta och Olle intervjuades.

Gösta var femma på 1 500 meter i OS 1948, Olle sju på samma distans i Helsingfors 1952. I landskampen Norden-USA på Bislet 1949 representerade Gävle brandkår Norden på 4x1 500 meter genom Gösta, Olle, Henry Eriksson och Ingvar Bengtsson.

Olles världsrekord 2.21,3 på 1 000 meter från 1952 är fortfarande distriktsrekord. Och det är även brandkårskvartettens 15.30,2 på 4x1 500 meter från 1949 (då världsrekord). Nästa år är det dags att fira 85-åringen Gösta och 80-åringen Olle.

KAJ ANNEBRANT

Ett Riksidrottsmuseum?

Walter Rönmark lämnade i Karlstad en rapport om hur arbetet med att starta ett nytt Riksidrottsmuseum ligger till.

-Vi är närmare målet än någonsin, sa han.

Drömmarna fick näring, när statsrådet Mona Sahlin vid RF:s hundraårsfest 2003 överlämnade regeringens födelsedagspresent i form av garantier för en grundplåt till museet. Ingen vet idag vad gåvan är värd, men i ett scenario där Riksidrottsmuseumet var tänkt att inlemmas i Nordiska museet nämndes en summa på tio miljoner kronor.

Ett första riksidrottsmuseum fanns i Globen, Stockholm, 1992-1997. I oktober 2003 tillsatte riksidrottsstyrelsen en arbetsgrupp som samtidigt är styrelse för stiftelsen Riksidrottsmuseumet. Walter Rönmark är ordförande, och gruppen företräder RF gentemot regeringen och även Stockholms stad, som lovat ett ekonomiskt stöd. Nu söker stiftelsen efter en lämplig, centralt belägen lokal på 1 000 till 2 200 kvadratmeter.

Svensk Fotboll under 100 år

Andra dagen på rikskonferensen ägnades helt åt idrottshistoria.

Redan klockan 8.30 avgick bussen mot Degerfors. Författaren Erik Bengtsson, degerforsare och känd för bland andra boken Heja röda vita laget, fanns med oss och hade mycket att berätta. I Degerfors började vi med Svensk Fotboll under 100 år, en utställning i en sporthall.

Där fanns text och bilder om pionjärklubben Gefle IF, bruksklubbarna SIF och SAIK.

Degerfors fotbollsmuseum, hann vi även med. Det ligger i anslutning till IP Stora Valla. Efter Karlstadsbesöket träffade vi sportchef Håkan Loob, Färjestads BK, i Löfbergs Lila-arenan och fick höra att FBK arbetar efter ett noga genomtänkt koncept och har en stark förankring i Värmland.

Mycket givande var även Anders Borgströms föredrag om IF Götas 100-årsjubileum 2004.

Riksronden – ur idrottshistoriska föreningars medlemsblad:

Sammanställd av Kaj Annebrant

Dalarnas Idrottshistoriska Förening.

Idrottsarvet augusti 2004

Föreningen bildades 1979 och har 160 enskilda samt 240 föreningar, företag, distriktsförbund och kommuner som medlemmar. Ordförande är Gunnar Axelsson, Falun.

Idrottsminnen, Hälsinglands Idrottshistoriska Sällskap.

Årgång 13 nr 2 oktober 2004

Det är i år hundra år sedan Hälsinglands DM/Hälsingemästerskapen i friidrott arrangerades i Söderhamn. Samma år som RF beslutat om att instifta DM. Hälsinglands Friidrottsförbunds 50-årsjubileum har firats 2004.

Det har letts av endast tre ordförande: Greger Iversen, Näs-viken, 1954–1963, Per Eriksson, Arbrå, 1963–1973 och Olle Arvidsson, Järvsö, från 1973. Olle har totalt 48 år i styrelsen.

Ljusdals IF har firat 100-årsjubileum i sommar.

Småländska Idrottsminnen, Smålands Idrottshistoriska Sällskap, Årgång 16, nr 2 2004

Owe Svensson, Rottne, omvaldes till ordförande i SIS, som har 898 medlemmar, varav 786 enskilda och 112 föreningar, specialdistriktsförbund och övriga. Omsättningen i pengar är 86 000 kronor.

VIS-aren. Värmlands Idrottshistoriska Sällskap.

Årgång 21 nr 2 2004

”Att idrottsföreningar och föreningar i övrigt har haft, har och kommer att ha en stor betydelse för kommunens utvecklingsmöjligheter rådet det inget tvivel om. Munkfors kommun kommer även i fortsättningen att värna om dessa ”tappra själar” som ägnar mycket av sin fritid åt att jobba och verka inom föreningslivet i vår kommun.”

Héctor Vallejos, kommunalråd.

I Sunne invigdes i april en ny skolidrottsplats med allvådersbanor. I närheten finns tidigare en idrotts- och fotbollshall, skytteanläggning, lokaler för teoretisk verksamhet samt en ishall.

SOF-BULLETINEN, Sveriges Olympiahistorikers

Förening, Nr 2* 2004

Idrottens jämställdhet i några milstolpar med avstamp 1921, då Internationella Kvinnliga Idrottsförbundet bildas. Tre år senare tas första kvinnan in i styrelsen för ett distriktsförbund.

Sveriges Kvinnliga Idrottsförbund bildas 1925, två år före att Svenska Idrottsförbundet inför friidrott för kvinnor. Kvinnlig friidrott är 1928 med för första gången i OS. Inga Löwdin blir 1951 invald i Riksidrottsförbundets överstyrelse.

Volleyboll för damer och herrar i OS 1964. Svenska Fotbollförbundet inför 1970 damfotboll. Kvinnor får åka Vasaloppet 1981 – Meeri Bodelid, Högbo GIF, segrar. 1984 kan damer vara med och springa maraton i OS.

Riksidrottsmötet beslutar 1995 att RF:s styrelse ska bestå av lika många kvinnor som män.

SOF-BULLETINEN Februari 2004

Barbro Martinsson, moderklubb Valbo AIF, är fanbärare i OS i Grenoble 1968.

Längdskidåkaren Barbro Martinsson-Grahn, född 1935, deltar i OS 1956, 1960, 1964 och 1968. Meeri Bodelid, 1943, är med 1972. Britt Strandberg, 1934, tävlar i 1960, 1964 och 1968 i OS.

Matti Kuosku, 1943, får sin OS-chans 1976, Stig Jäder, 1954, sin 1980. SOF-BULLETINEN

Konstgräs på Arena Jernvallen

Jernvallens konstgräsplan invigdes under sex timmar i lördags med fotboll av allt från 3-åringar i Högbo AIK:s fotbollsskola till stadgade män i de fyra korlagen. Flera än tusen personer var med om fotbollspropagandan med lag från SIF, SAIK, Stensätra och HAIK.

Nu ska konstgräsmattan ligga till sig en månad. Sedan är den klar för vinterträning. Under dagen berättade Kaj Annebrant om Jernvallens idrottshistoria och stod för en Tipspromenad med Boken om Jernvallens som pris.

Pristagare: 1) Sten-Inge Lindberg, Sandviken, 10 rätt, 2) Peter Svensson, Sandviken, 9, 3) Anita Andersson, Lars Holst, båda Sandviken, Håkan Mattson, Gävle, Kjell Olsson, Glenn Persohn, båda Sandviken, 8 rätt, 8) Ture Classon, Inge Forsberg, båda Sandviken, och Åke Johansson, Årsunda, 7 rätt.

Lennart Andersson och Roland Grönberg, båda med allsvenska meriter, var på plats och är måltavla för idrottshistorikern Kurt Holmegård, som passar på att fördjupa sina kunskaper.

Gästrikedrott 1954

- FÖR 50 ÅR SEDAN

Hur var läget i gästrikedrott för 50 år sedan? Vad visar en spaning i backspegeln? Framgångar men också bakslag präglade 1954. Men vårt lilla landskap stod sig ändå starkt då som nu

Efter suveräna Västanfors blev Skutskär tvåa i Division I Norra i bandy. Tre placeringar före Sandvikens AIK, som hade förnygrat med bland andra Gunnar Åberg, då Einar Ask slutat. Också Skutskär var i ett generationsskifte, där Per-Olof Wallin skulle bli en värdig ersättare till Henry Muhren. I landslaget spelade Sture Strand som den ende från våra bandytrakter. Forsbacka hade åkt ned i Division II men vann överlägset sin serie, där även Håge och Tirfing spelade. På den tiden fanns Division III Gästrikserien med sju lag. Därbland Gefle IF samt Valbo AIF. Gästrikedryden hade både topp och bredd på 1950-talet.

"Godis" i tredje SM-finalen

Gävle GIK dominerade ishockeyn inte bara här i Gästrikland utan spelade också sin tredje SM-final. Dock med förlust mot Djurgården. Numera kan det verka märkligt att Einar Boström, domarprofilen från Gävle och Strömsbro, fick döma avgörande finalen i Gävle. Anmärkningsvärt numera är att dåtida reportage utan förvåning kort konstaterar att domarna inte behövde tillgripa utvisning någon gång under den avgörande matchen i Gävle.

Snällare hockey då?

Hans Isaksson och "Stöveln" Öberg var med och tog brons i VM. Mycket för sina starka insatser i landslaget blev "Stöveln" årets bragdman i Gästrikland. Det fanns emellertid förespråkare som menade, att skidåkaren Erik Olsson från Hofors gjorde årets gästrikbragd, när han i sitt tredje försök vann det uppmärksammade Sverigeloppet på motionscykel från Haparanda till Ystad.

Brynäs gick upp högsta serien. Några av profilerna i laget var Åke Andersson, Hans Eriksson och Sven Jernberg. Men trots GGIK:s och Brynäs styrka tog Strömsbro hem DM, mycket tack vare Gert Blommé och Gösta Westerlund. Båda med tiden framgångsrika i andra klubbar.

I allsvenska fotbollen bytte föreningarna från Sandviken plats. SAIK avancerade, när SIF ramlade ur. Sedan gick det riktigt uselt för SAIK i Allsvenskan, medan SIF dominerade Division II. Kanske till en del beroende på att man varit progressiv och skaffat den engelske tränaren Dan Astley.

"Hållsta" rubriknamnet

Gefle IF höll fortfarande ställningarna som ledande löparklubb i landet. Sune "Hållsta" Karlsson hade blivit affischnamnet, även om viss besvikelse var märkbar efter hans starka säsong året före. Då hade han haft världsbästatiden 3.44,2 på 1 500 m. På sportsidorna skrev man om "Hållsta" som möjlig drömmilare. Det var just denna sommar som engelsmannen Roger Bannister skulle bli så våldsamt uppmärksammas för den första drömmilen.

Gunder Hägg medarbetade i All Sport och analyserade i en artikel "Hållstas" framtid som löpare inför hans förestående tävlingar i USA.

Gefle IF tog som vanligt på den tiden guld på 4x 1 500 m och vann DN:s stora stadslopp i Stockholm, när förvärvet från Torsåker och Sandvikens GK Lennart Dilén löpte i mål på Stadion. Stor del i framgångarna hade Dan Waern, en

21-årig lovande yngling som Gefle IF påpassligt värvat från Flen. Under säsongen satte han ständigt nya personliga rekord. I SM kämpade han sig till en bronsmedalj på 1 500 m mycket knappt slagen av klubbkamraten Olle Åberg på silverplats.

Mästare i andra idrotter

Orientering har i Gästriklands idrottshistoria alltid stått sig stark. Så också 1954 med fina placeringar särskilt av Helge Hellström från Hofors. En av Gästriklands ganska få svenska mästare detta år blev Barbro Eriksson från Sandvikens BK med sin seger i bågskytte. I distriktets tennismästerskap var Bruno Moström oöverblicklig. Han vann allt inne och ute, både i singel och dubbel.

Simningen i Gästrikland hade börjat planera för SM i Harnäsbadet 1955. Mycket därför lockade man hem hela Sveriges simstjärna "Petter" Östrand till Hofors AIF. I Sim-SM "utomhus", som det hette, var hans dominans total som trefaldig mästare på 200 meter, 400 meter och 1 500 meter frisisim.

Skidsporten levde vid mitten av 1950-talet i skymundan av svensk elit. Ockelbo SK med Birger Olsson och Helge Klang vann det mesta i distriktet i konkurrens med Hedesunda IF, där Evert Nordin och Alex Jönsson var på gång. Men den unga Barbro Martinsson Valbo AIF vann DM 10 km och lovade verkligen mycket för framtiden.

Allt detta och mycket annat kan historien visa i Gästrikedrottens backspegel 1954. Om 50 år visar backspegeln bland mycket annat hur Gefle IF gick upp i fotbollsallsvenskan 2004.

BO NORDLUND

Gävle ett idrottssamhälle av rang 1906

Viktor Balck som kallats den svenska idrottens fader, besökte Gävle på genomresa vintern 1906. Han rapporterade i dåtida idrottsmagasinet Ny Tidning för Idrott om stadens livliga idrott. Han blev så fröjdad att han glömde sitt ärende att äta frukost där.

Under sitt korta besök såg han tre skridskobanor i gott skick. Där övade ungdom figuråkning och pojkar spelade hockey. En hel hop skidåkare var på väg ut fria naturen utanför staden. En militärtrupp drog fram på skidor. Och från en uppfriskande morgonritt var ryttere och ryttarinnor på hemväg.

Således ännu ett bevis för Gävles tidiga status som idrottsstad.

BO NORDLUND

Maktskifte i ishockey för 40 år sedan

Vänner av idrottshistoria påtalar ofta att de stora profi- lerna måste dokumenteras för framtiden. Gärna i ban- dade intervjuer. Men många gånger har det varit för sent. Därför är det angeläget att i tid flytta fram idrottshistorikernas positioner till nya epokgörande händelser och gestalter på 1960-talet.

Vintern 1964 gick inte bara Gästriklands utan hela landets ishockey in i en ny tid. Närmare bestämt den 15 mars.

Både Brynäs IF och Gävle GIK har varit föredömliga att rädda sin historia. En rad skrifter och böcker har bevarat deras historia liksom välfyllda arkiv. Men det kan vara läge att så här 40 år efteråt erinra om vad som hände.

Brynäs IF tar över efter "Godis"

Brynäs bröt Djurgårdens och Stockholms sexåriga svit som svenska mästare och inledde sin hegemoni i svensk hockey. Spelarna från 1964 framstår än i dag som legendariska. Sju år tidigare hade Gävle GIK som första landsortslag svarat för en SM-seger mot just Djurgården

Samma dag som Brynäs IF utropades till svenska mäs- tare måste Gävle GIK för första gången sedan 1947 ta ste- get ner ur högsta divisionen på ett nästan ödesmättad sätt. "Godis" hade gått dåligt redan i grundserien. Bara tre po- äng, medan Strömsbro med sina 17 poäng på fjärde plats tog sig till SM-slutspel

Seger i sista i sista matchen i kvalserien, dit GGIK förvi- sats hade säkrat platsen i högsta serien. Just denna match blev den första seriematch, som "Stöveln" Öberg inte spe-

lade för GGIK. Han hade valt att spela SM-finalen i bandy med Skutskärs IF, som ironiskt nog förlorade.

För Gävle GIK blev det samtidigt förlust mot Östers IF utan "Stöveln" i laget. Öster som redan var klart för ned- flyttning gjorde segermålet vid ställningen 6-6 i mitten av tredje perioden. Förmodligen en icke förväntad förlust.

"Godis" blir plantskola

Därefter hämtade sig aldrig Gävle GIK. I så motto att man inte återtog sin absoluta elitposition svensk ishockey. Istäl- let blev klubben en produktiv plantskola, som fostrat stora spelare som Anders "Masken" Karlsson, Jonas Johnson, Micke Lind och Andreas Dackell.

Samma ödesdag för Gävle GIK bekräftade Brynäs IF sin nya överlägsenhet i svensk hockey med en klar seger mot MoDo och hade därmed gått fram till SM-guldet utan att tappa en enda poäng i SM-serien. Redan söndagen före hade Brynäs säkrat guldet genom bortaseger mot Skellefteå AIK.

Lagledaren Bo Hessel har i den stora boken "Brynäs IF Det Kompletta Uppslagsverket" berättat om den spännande hemresan med väntan om besked från Leksands match. Vid tåguppehållet i Bastuträsk fick han tag i en cykel och tog sig fram till stationen för att där på telefon få glädjebeskedet att Leksand förlorat.

Redan kommande säsonger skulle Brynäs dra till sig de stora talangerna i svensk hockey och fortsätta sin fram- gångssaga, medan både Gävle GIK och Strömsbro IF, som också spelade i högsta serien 1964 fick stå i skymundan.

Brynäs IF pionjär för damfotboll?

1917 kom 1700 åskådare för att se Brynäs IF:s nystarta- de damfotbollslag möta ett lokalt "oldboyslag". Efter- som publiken, särskilt männen, tog det hela skämt- samt blev det succé och kvinnornas kunnande impo- nerade trots allt på åskådarna. Den första matchen mellan två damlag spelades året därefter i Stockholm. Men idrottsrörelsen uppskattade inte initiativ till dam- fotboll. Såvida inte matcherna betecknades som pu- blikvänliga och lättsamma uppvisningsmatcher för väl- görande ändamål. Så fortsatte det ända in på 1940- och 1950-talen. Damer spelade jippomatcher mot "gubb- lag".

Vid mitten av 1960-talet bildades Öxabäcks IF för enbart damfotboll, som därefter tog fart på allvar.

"Vi är svarta, vi är gula"

Det är titeln till ett slags roman om AIK, fotboll och annan sport av Hasse Karlsson, men boken är tillägnad back- kampen i Sandvikens AIK, Alrik Nor- man. Förklaringen är att den match all- svenska säsongen 1954/55 då AIK spe- lar mot SAIK på Råsunda och då "Kur- re" Hamrin, fyra mål, är ytter i hemma- laget och snurrar upp SAIK-backen Al- rik gång på gång.

AIK vinner med 6-1, och Börje, huvudpersonen i boken, blir AIK-supporter för livet.

Innan han ser SAIK spelas ut, har han inte hållit på något särskilt lag. Alrik är inte den ende Sandvikensspelaren i Vi är svarta, vi är gula.

*Vi är svarta,
vi är gula*

Ett slags roman om AIK, fotboll och annan sport
Hasse Karlsson

Etableringen av damfotboll har varit föremål för forsk- ning av historikern vid Umeå Universitet docent Jonny Hjelm. I boken "Amasoner på planen - svensk damfotboll 1965 - 1980" porträtteras särskilt fem föreningar som på olika sätt haft stor betydelse för den moderna damfotbollen: Djurgården, IFK Malmö, Öxabäck och Sandåkern.

När damfotbollen tog fart beskrev ofta idrottssidorna spelarna som amasoner, vilka i antik mytolog var krigiska kvinnliga väsen. Flickorna på planen blev "manhaftiga och krigade på "slagfält". Så skapades tidigt med sådana be- grepp fördomen att fotboll inte var något för den ideala kvin- nan. Förhoppningsvis har uppfattningen förändrats i mo- dern damfotboll?

BO NORDLUND

Lars Tony Hedström gjorde AIK-debut 1969. Skadas, kommer igen, skadas. Det upprepas, och Årsunda-killen med flyt i steget lämnar AIK. In i laget går Rolf Zetterlund från Sandvikens IF. Inte purung men vad AIK behöver på mitt- fältet. SIF:s hemmaseger i Svenska Cupen 16-delsfinal 1990 - 4-2 mot AIK inför 640 personer, är med som ett bittert minne för Börje.

Alrik är 35 år när SAIK efter 53 år spelar i Allsvenskan. Han gör sitt lags första allsvenska mål på straff mot Degerfors på Jernvallen inför 8 402 åskådare. Alrik spelar 21 matcher i Allsvenskan och 207 matcher för SAIK från 1943, då han kom från SIF.

På Jernvallen besegras SAIK av AIK med 9-4.

KAJ ANNEBRANT